ప్రచురణయోగ్యమైన

భారత దేశపు సర్వోన్నత న్యాయస్థానము
క్రిమినల్ అప్పీలు సంబంధిత అధికార పరిధి

క్రిమినల్ అప్పీలు నెంబర్. 1662/2019
(ఎన్.ఎల్.పి. (క్రిమినల్) నెంబర్. 3632/ 2019 నుండి వెలువడిన)

తెలంగాణ రాష్ట్రము .....వాది(లు)

మరియు

శ్రీ మనాజీపేట్ @ మాంజీపేట్ సర్వేశ్వర్ రెడ్డి

..... ప్రతివాది (లు)

మరియు

క్రిమినల్ అప్పీలు నెంబర్.1663/2019
(ఎన్.ఎల్.పి. (క్రిమినల్) నెంబర్. 4074/ 2019 నుండి వెలువడిన)

తీర్పు

హేమంత్ గుప్తా, జె.

1. ప్రస్తుత అప్పీళ్లులో, హైదరాబాద్ హైకోర్టు యొక్క 24వ తేది డిసెంబర్ నెల, 2018లో జారీ చేసిన ఉత్తర్వులోని విషయము సవాలు చేయబడినది, ఒకటి రాష్ట్ర ప్రభుత్వము మరియొకటి నిందితుడు – ఆఫీసరు వేయుట జరిగినది.

2. నిందితుడు – ఆఫీసరు దాఖలు చేసిన, క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1973[1] లోబడిన సెక్షన్ 482, మరియు 09-11-2011 తేది నాటి, క్రైమ్ నెంబర్. 28/ఎ.సిబి-సిఐయు-హెచ్‌వైడి/2011 నుండి వెలువడిన పిటిషన్‌ను, అధికారమునకు లోబడి హైకోర్టు పాక్షికంగా అనుకూలంగా నిర్ణయించబడినది.

---

1. క్లుప్తంగా ' కోడ్ '

3. సుమారు 10.00 ఉదయం, సి. హెచ్. సుధాకర్, డిప్యూటీ పోలీస్ సూపరిండెంట్ [2], ఇచ్చిన స్టేట్ మెంట్ ఆధారంగా అటువంటి ఎఫ్.ఐ.ఆర్ నమోదు చేయబడినది. ఎఫ్.ఐ.ఆర్. ఈ క్రింది విధంగా చదువవచ్చును:

" నమ్మదగిన సమాచారం మేరకు, శ్రీ. మంగిపేట్ @ మంగిపేట్ సర్వేశ్వర్ రెడ్డి, తండ్రి: లేట్ నరసింహారెడ్డి, వయస్సు 51 సం॥లు వృత్తి : ఒ.ఎన్.డి. రంగారెడ్డి జిల్లా, వికారబాద్, నివాసం: ఫ్లాట్ నెంబర్. 401, వెంకటాద్రి అపార్ట్ మెంట్స్, హెచ్.పి.సి.ఎల్., పెట్రోల్ పంప్, వెనుక గచ్చిబౌలి, హైదారాబాద్, మరియు మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా, వనపర్తి, తాలూకా, వెల్టూర్ (పోస్టు) చిల్కాటోని పల్లి గ్రామం స్వస్థలంకు చెందినవాడు. తేది. 19-09-1985 రోజున, సబ్ ఇన్స్‌పెక్టర్‌గా ప్రభుత్వ సర్వీసులో చేరినాడు మరియు తేది 04-04-1995లో పోలీస్ ఇన్స్‌పెక్టరుగా మరియు 2007 సం॥లో డిప్యూటీ పోలీస్ సూపరింటెండెంట్‌గా పదోన్నతి పొంది ఉన్నారు. ఎస్.ఐ, పోలీసుగా రాయదుర్గం, హయత్‌నగర్, మరియు మల్కాజ్‌గిరిలోను, సైబారాబాద్ కమిషనరేట్‌కు చెందిన, సర్కిల్ ఇన్స్‌పెక్టరుగా, నల్గొండ జిల్లాలోని హుజూర్‌నగర్, నార్సింగి, ఉప్పల్, రాజేంద్రనగర్‌లలోను, ఎ.సి.పి.గా నాలుగు సంవత్సరము రాజేంద్రనగర్‌లోను, ప్రసుత్తం రంగారెడ్డి జిల్లా, వికారాబాద్‌లో ఒ.ఎస్.డి.గా పని చేస్తున్నారు.

---

2. క్లుప్తంగా ' డి.ఎస్.పి.'

తన సర్వీసు కాలంలో, ఆరు బహుళ అంతస్థుల భవనములు, ఒక బహుళ అంతస్తుల వాణిజ్య సముదాయము, 27 ఇళ్ల స్థలములు, మరియు 26 ఎకరముల భూమి, హైదరాబాద్, రంగారెడ్డి, మరియు మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాలోను, ఆయన సంపాదించుకున్నారు, ఒక స్కార్పియో కారు ఒక హుండాయ్ వెర్నా కారు, మరియు మారుతి కారు అన్ని కలిపి మొత్తం 3,55,61,500/- విలువ గలవి.

ఎ.ఒ., మరియు అతని కుటుంబ సభ్యుల, అన్ని ఆదాయ వనరులు లెక్కించినట్లయితే సుమారుగా రూ।. 60,00,000/- నమ్మదగినదిగా ఉన్నది. నిందితుడు-ఆఫీసరు సంభవమైన వ్యయము, ఇంటి ఖర్చులు, పిల్లల చదువులపై వ్యయము కలసి తాత్కాలికముగా రూ।. 23,00,000/-లుగా లెక్కింపబడినది. సమంజసమైన ఆదాయం రూ।. 60,00,000/-లు నుండి సమంజసమైన వ్యయము రూ।. 23,00,000/-లు తీసివేసినట్లయితే, అతని పొదుపు రూ।. 37,00,000-లుగా ఉండవచ్చును.

సంభవమగు పొదుపు రూ ।। 37,00,000 /-లు. నిందితుడు - ఆఫీసరు, దాదాపుగా రూ ।। 3,55,61,500 /-లు విలువైన ఆస్తులు సమకూర్చుకున్నారు. ఆ విధంగా ఎ.ఒ. రూ ।। 3,18,61,500/- లు విలువైన ఆస్తులు కలిగి ఉన్నారు, అట్టిది, ఆయనకు గల తెలిసిన ఆదాయ వనరులకి మించియున్నది, ఆయన వాటికి సంతృప్తికరమైన వివరణ ఇవ్వలేకపోయినారు, ఆవిధంగా, సెక్షన్ 13(2), 13(1) (ఇ) తో చదువబడిన, పి.సి. ఏక్టు 1988 క్రింద నేరము చేసియున్నాడు.

సెక్షన్ 13(2) 13(1),(ఇ) తో చదువడిన, అవినీతి నిరోధక చట్టం, 1988కి లోబడి, పైన చెప్పబడిన ఆఫీసరుపై, సమర్థమైన అధికారుల అనుమతి పొంది, కేసు దాఖలు చేయబడినది. అందువలన ఎఫ్.ఐ.ఆర్. ”

4. దర్యాప్తు పూర్తియిన తరువాత, 09-10-2017నాడు ఛార్జీషీటు దాఖలు చేయబడినది. నివేదిక ప్రకారం, నిందితుడు - ఆఫీసరు రూ॥ 3,18,61,500/-లు విలువ గల ఆస్తులు కలిగియున్నట్లు, మరియు తెలిపిన ఆదాయ వనరులను మించి యున్నదని, ఆరోపించబడినది. పొదుపు రూ॥ 37 లక్షలకు విరుద్ధముగా మొత్తము ఆస్తుల విలువ సుమారుగా రూ॥ 3,55,61,500/-లుగా కనుగొనబడినది. దర్యాప్తు సమయంలో 114 మంది సాక్ష్యులను ప్రశ్నించినారు. సి. హెచ్. సుధాకర్, డి.ఎస్.పి., సి.ఐ.యు., ఎ.సి.బి., హైదరాబాద్ మరియు ఇతర ఐదుగురు దర్యాప్తు అధికారులు, దర్యాప్తు నిర్వహించినారు, మరియు అంతిమ నివేదిక తయారు చేసియున్నారు.

5. నేరము రిజిస్టర్ చేయుటకు, అధికారము లేదనియు, సమాచారమిచ్చిన వారు, దర్యాప్తు అధికారి కాలేరనియు చార్జిషీటు రద్దు కొరకు వేసిన దరఖాస్తును, హైకోర్టు రద్దు పర్చినది. పైన చెప్పిన రెండు నిశ్చయించిన ప్రకటనల పట్ల, ప్రభుత్వము వ్యధితమైనది, కానీ ఛార్జి షీటు రద్దు కొరకు మరియు హైకోర్టు నిశ్చయించిన ప్రకటనలను నిందితుడు-ఆఫీసరు సవాలు చేసినారు, నేరము రిజిస్ట్రేషనుకు ముందు ప్రాధమిక దర్యాప్తు లేదనియు, ఎట్టి అనుమతి లేదనియు, దర్యాప్తులో జాప్యము కలదనియు, అవి అన్నీ నిందిత- ఆఫీసరు యొక్క హక్కులకు భంగకరమనియు ప్రశ్నించుట జరిగినది.

6. నిందితుడు - ఆఫీసరు, సబ్ ఇన్స్‌పెక్టర్‌గా, 19వ తేది సెప్టెంబర్ 1985లో చేరినట్లు, 4వ తేది ఏప్రిల్ 1997లో ఇన్స్‌పెక్టర్‌గా పదొన్నతి పొందినట్లు, ప్రభుత్వ న్యాయవాది కుమారి బీనా మాధవన్, తెలియచేసినారు. 2007 సంవత్సరంలో డి.ఎస్.పి.,గా తదుపరి పదోన్నతి పొందినారు. దాఖలైన ఎఫ్.ఐ.ఆర్., అనుసరించి, 30వ తేది ఏప్రిల్, 2015లో, ఒక ముసాయిదా అంతిమ నివేదిక తయారు చేయబడినది, కానీ అది 9వ తేది అక్టోబరు, 2017లో నిందితుడు ఆఫీసరు 31వ తేది మే, 2017లో పదవీ విరమణ తదుపరి సమర్పించబడినది, అవినీతి నిరోధక చట్టం 1988[3], లోబడిన సెక్షన్-17, అటువంటి చట్టంకి లోబడిన కేసుల దర్యాప్తుకు చెందినది రాష్ట్ర ప్రభుత్వముచే అధీకృతమై, సాధారణ లేక ప్రత్యేక ఉత్తర్వు ద్వారా, ఇన్స్‌పెక్టర్ హోదాకు తక్కువ కాని పోలీసు ఆఫీసరు, కూడా అటువంటి ఏ నేరములోనైనా దర్యాప్తు చేయవచ్చును.

---

3. క్లుప్తంగా ' చట్టము '

ఏక్టులోని క్లాజు (ఇ), సబ్‌సెక్షన్ (1)కి చెందిన సెక్షన్ 13, క్రింది నేరమును, పోలీసు సూపరిండెంటు హోదాకి తక్కువ కాని ఆఫీసరు, ఉత్తర్వు. లేకుండా, దర్యాప్తు చేయరాదు. ఏక్టులోని సెక్షన్ 17, ఈ క్రింది విధంగా చదువచ్చును :

" 17. దర్యాప్తు చేయుటకు అధీకృత వ్యక్తులు :-

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్‌కోడ్, 1973 (2/1974),లో ఉన్నవి ఏవైనా, ఏ తక్కువ హోదా పోలీసు ఆఫీసరు,-

ఎ) xx xx xx

బి) xx xx xx

సి) మెట్రోపాలిటన్ మేజిస్ట్రేట్ యొక్క గాని లేక మొదటి తరగతి మేజిస్ట్రేట్ యొక్క గాని,సందర్భం ఏదేని, ఉత్తర్వు లేకుండ గానే పోలీసు డెప్యూటీ సూపరిండెంటు లేక ఒక ఆ సమహోదా కల్గిన పోలీసు ఆఫీసర్, ఈ ఏక్టుకు లోబడి శిక్షింపదగిన నేరము దర్యాప్తు చేయవచ్చును, లేక వారెంట్ లేకుండగానే ఎటువంటి నిర్బంధమైనా చేయవచ్చును. పోలీసు ఇన్స్‌పెక్టర్ హోదాకి తక్కువ పోలీసు ఆఫీసరు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వము యొక్క సాధారణ లేక ప్రత్యేక ఉత్తర్వు ద్వారా అధీకృతుడైనచో, మెట్రోపాలిటన్ మేజిస్ట్రేట్ గాని, లేక మొదటి తరగతి మేజిస్ట్రేట్ గాని, వారి ఉత్తర్వు లేకుండానే, అటువంటి నేరములను దర్యాప్తు చేయవచ్చును లేక వారెంటు లేకుండానే నిర్బంధించవచ్చును :

సెక్షన్ (13)కు చెందిన సబ్ సెక్షన్ (1)లోని క్లాజు (ఇ)కి సూచించబడిన ఒక నేరము, పోలీసు సూపరింటెండెంట్ హోదాకి తక్కువ కాని పోలీసు ఆఫీసరు ఉత్తర్వు లేకుండా, దర్యాప్తు చేయరాదు."

7. 24 మే, 2008 నాటి గవర్నమెంట్ ఆర్డరు నెంబర్. 3168 శ్రీ కె.సంపత్‌కుమార్, జాయింట్ డైరెక్టర్, అవినీతి నిరోధక శాఖను, స్పెషల్ డ్యూటీ ఆఫీసర్‌గా, తన 31 తేది మే, 2008, నాటి పదవీ విరమణ తుదుపరి ఆఫీసర్, స్పెషల్ డ్యూటీ పై, ఒక సంవత్సర కాలానికి గాను పునర్నియామక ఉత్తర్వును ప్రభుత్వ న్యాయవాది పేర్కొనుట జరిగినది. అటువంటి పునర్నియామక ఉత్తర్వులు 5 తేది మార్చి 2009, 13వ తేది మే 2010, మరియు 30వ మే 2011, ప్రతి ఒక్క పునర్నియామకముగా, కాలపరిమితి యొక్క ఒక సంవత్సరకాలపు పొగిడింపుతో ఇవ్వబడినది. 9వ తేది నవంబరు, 2011నాడు. జాయింట్ డైరెక్టర్, సి.ఐ.యు. మరియు ఎస్.ఇ.ఎస్. అవినీతి నిరోధక శాఖ, డి.ఎస్.పి, సి.హెచ్. సుధాకర్‌ను, నిందితుడు-ఆఫీసరుపై ఏక్టులోని సెక్షన్-13(1)(ఇ)తో చదువబడిన సెక్షన్ 13(2) క్రింద కేసు నమోదు చేయుటకు అధికారము ఇచ్చినారు మరియు, ఎటువంటి ఆవరణలు, నిందితుడు ఆఫీసరు యొక్క బ్యాంకు పుస్తకములు, నిందితుడు అఫీసరు యొక్క ఏఇతర అయనను సంబంధిత వ్యవహరములు నిర్వహించు వ్యక్తిని తనిఖీ చేయవచ్చును, సంగతమైన పద్దులను తీసుకొనుట లేక ధృవీకరించిన వాటి యొక్క ప్రతులను, దర్యాప్తు నిమిత్తం తీసుకొనవచ్చును అటువంటి అధికార మిచ్చు ఉత్తర్వు దృష్ట్యా ఎఫ్.ఐ.ఆర్., దాఖలు చేయబడినది, ఇంటి ఆవరణలు సోదా చేయబడినవి మరియు నిందితుడు ఆఫీసరును అదుపులోనికి తీసుకొనుట జరిగినది.

8. భారత రాజ్యాంగములోని అనుచ్ఛేధమునకు, విధేయత లేకుండా చట్టములో చెప్పబడిన నిబంధనలు, వార్ధక్యము వలన ఉద్యోగ అనర్హత వయో పరిమితి పొగిడించుటకు అనుమతి ఇవ్వజాలవు అని నిర్ణయించుటకు, **యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ మరియు గిరిష్ జయంతి లాల్ వఘేలా మరియు ఇతరులు**[4] అను ప్రచురించబడిన తీర్పుపై, హైకోర్టు ఆధారపడినది. ఒక వ్యక్తి ఆరు నెలలు స్వల్ప కాలానికి నియమితుడైనచో లేక పద్ధతి ప్రకారం నియమితుడు లభించు వరకు, ఏది ముందైతే అది, అనేది కాంట్రాక్టు మీద నియమించబడినారు, మరియు ప్రభుత్వ ఉద్యోగిగా పిలువబడరు. ఈ క్రింది నిశ్చయించిన ప్రకటనలను, హైకోర్టు త్రిప్పి పంపినది :

---

4. (2006)2 ఎస్.సి.సి. 482

" 21. వాదన చేయుట గాని లేక, సాక్ష్యముల ప్రదర్శన గాని, ప్రతివాది నెంబర్. 1 యొక్క నియామకము, బహిరంగ ప్రకటన జారీ చేసిన పిమ్మట గాని, కేంద్ర పాలిత ప్రాంతములగు దామన్, మరియు దియుకు చెందిన డగ్స్ ఇన్స్పెక్టర్స్ సంబంధిత ఉద్యోగ నియమములకు లోబడి అధీకృత పాలక సమితి ద్వారా కానీ నియమితుడు కాదు. కాంట్రాక్టుకు లోబడిన ఆరు నెలల అతని నియామకము ప్రస్తుత నిబంధనలకు సంబంధించినది. రాజ్యాంగములోని అనుశ్చేధము 16కు విధేయమైనదని, ఏకోశాన చెప్పదగినదని చేప్పే విధంగా నియామకము జరుగలేదు. నియామకము, సంపూర్ణముగా కాంట్రాక్టు సంబంధితము, ప్రభుత్వ ఉద్యోగి హోదా పొందు దశ ఇంకనూ రాలేదు. కాంట్రాక్టు ఉద్యోగిగా ప్రతివాది నెంబర్. 1, పనిచేయునపుడు, డ్రగ్ ఇన్స్పెక్టర్ల సంబంధిత ఉద్యోగ నియములచే పరిపాలితుడు కాలేదు. అతడు, కాజువల్ లేక ఎర్నెడ్ లీవులు వాడుకొనే ప్రత్యేకాధికారము అనుభవించలేదు. ప్రభుత్వ సర్వీసులకు సాధారణమైన భవిష్యనిధి, ప్రయోజనములు పొందు, వినియోగించుకొను హక్కుగాని, ఏ విధమైన పింఛనుకు హక్కుగాని లేదు. అదే విధంగా, అతనికి తొలగింపు భృతికి అర్హుడిని చేస్తూ తొలగించుట గాని లేక బదిలీ గాని చేయులేము. ప్రభుత్వ సర్వీసులో కొనసాగుతున్న ప్రభుత్య ఉద్యోగికి విధించు స్వల్ప జరిమానాలు, అతనిపై విధించ జాలము లేక రాజ్యాంగములోని అధీకరణ 311, క్రింద అతను ఎట్టి భద్రతకు అర్హుడు కాలేదు. ఈ లక్షణముల దృష్ట్యా, ప్రతివాది నెంబర్-1ను, ప్రభుత్వ ఉద్యోగిగా చెప్పు సాధ్యము కాదు".

9. హైకోర్టు రికార్డు చేసిన తర్కములోని క్రమము మరియు నిశ్చయించిన ప్రకటనలలో మేము సుస్పష్టమైన శాసన విరుద్ధత గమనించినాము. **గిరీష్ జయంతి లాల్ వఘేలా**, కేసులో కేంద్ర పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ ద్వారా ఆ ఖాళీ భర్తీ క్రమపద్ధతిపై అభ్యర్థి ఎంపిక జరుగు వరకు, వఘేలా, నిర్ణయించిన వేతనముపై స్వల్పకాల కాంట్రాక్టు పై నియమించబడినాడు. క్రమపద్ధతిపై ఆ ఉద్యోగము భర్తీ చేయుటకు చేసిన ప్రకటనలో, ప్రభుత్వ ఉద్యోగము కొరకు 5 సంవత్సరముల వయోపరిమిత సండలింపు ఉద్దేశించినారు. క్రమపద్ధతిపై నియామకము, కొరకు ప్రభుత్వ ఉద్యోగికి, ఉండు వయసులో సడలింపు ఆయన కోరినాడు. అది ఒక కాంట్రాక్టు, సర్వీసు నిబంధనలకు లోబడినది, రాజ్యాంగములోని ఆర్టికల్ 309, యొక్క షరతులకు లోబడి కూర్చబడిన నిబంధనల ప్రకారం కాదు. అందువలన క్రమపద్ధతిపై కేంద్ర పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ ప్రకటించిన ఉద్యోగమునకు ఉన్న, అధిక వయస్సు, సడలింపునకు, అర్హుడు కాదని నిర్ణయించబడినది.

10. రాజ్యాంగములోని పరిచ్ఛేధము 310, యొక్క ఆలోచన, స్పష్టమైన ఏర్పాటు ఉంటే తప్ప, రక్షణశాఖ నందలి సభ్యుడైన ప్రతి వ్యక్తి, లేక కేంద్రం, లేక అఖిల భారత సర్వీసులో గాని, లేక రక్షణ శాఖ సంబంధిత ఏదేని పదవి, లేక ఏదేని కేంద్రములోని సివిల్ పదవి గాని, రాష్ట్రపతి చిత్తానుసారం పదవి నిర్వహిస్తారు. ఏమైనప్పటికి, రాష్ట్ర సర్వీసులు సంబంధించి అతను లేక ఆమె, గవర్నర్ చిత్తానుసారం పదవి నిర్వహిస్తారు. ప్రస్తుత కేసులో, పరిచ్ఛేదము 162కి లోబడి భారత రాజ్యాంగము ప్రసాదించిన అధికార వినియోగము క్రింద రాష్ట్ర ప్రభుత్వము, శ్రీ కె. సంపత్‌కుమార్‌ను, ఒక సంవత్సరము కొరకు పునర్నియమించినది. కేంద్రము లేక రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సర్వీసు నిబంధనలలో, గతంలో ఒకసారి ఉన్న వ్యక్తిని పుర్నియామకము చేయరాదని ఏ సర్వీసు నిబంధనలలోను, నిషేధము లేదు.

11. లిస్టులోని II ఎంట్రీ 2ఎ యొక్క నిబంధనకు లోబడి, పోలీసు (రైల్వే మరియు గ్రామ పోలీసుతో సహా) ఎంట్రీ 2 లిస్టు I, స్టేట్ లిస్టులో ఉండును. అందువలన రాష్ట్ర పోలీసు, వ్యవస్థలోని వివిధ శాఖలు, రాష్ట్ర శాసన సంబందిత, సమర్ధత క్రిందికి వచ్చును మరియు. పదవీ విరమణ చేసిన భారత దేశ పోలీసు సర్వీసులోని, సభ్యుడి పునర్నియమకము, రాష్ట్ర కార్య నిర్వహక అధికారము క్రిందికి వచ్చును. ఒక పునర్నియమిత అధికారిగా ఆయన పౌర సంబంధింత పదివి కలిగిన ఆయన వేతనము రాష్ట్ర ఖజానా నుండి చెల్లింపబడుతున్నది. ఆయన అవినీతి నిరోధక శాఖలో భాధ్యతలు మరియు విధులు నిర్యహించుచున్నారు.

12. **పి. హెచ్. పాల్ మనోజ్ పాండియన్ మరియు పి. వేల్‌దురై**[5] కేసులో, అభిప్రాయము ఏమనగా, రాష్ట్రము యొక్క కార్యనిర్వాహకాధికారము రాష్ట్ర శాసన సంబందిత అధికారముతో సహా – వ్యాపకమగును, అనగా ఒక విషయము పై చట్టము చేయు అధికార పరిధి ఉన్నట్లయితే రాష్ట్ర కార్య నిర్యాహణాధికారము నిబంధనలు చేయవచ్చును మరియు వాటి విషయంలో ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులు జారీ చేయవచ్చును. ఈ కోర్టు ఈ క్రింది విధంగా అభిప్రాయ పడినది

5. (2011) 5 ఎస్‌సిసి 214

" 48. పాలనాధికార వర్గము యొక్క అధికారములు కేవలం చట్టములు నిర్వహించుటకే పరిమితము కాదు. సంక్షేమ రాజ్యములో, పాలనాధికారము యొక్క పాలనా విధులు ఎప్పటికి విస్తృతమైనవే., అవి, పరిధిలో అనేక సాంఘిక మరియు ఆర్థిక కార్య కలాపములు కలిగి యుండును. అందుచేతచ, కార్య నిర్వహణాధికారము, అనేక శాఖ పరమైన ఉత్తర్వులు ద్వారా, ఈ ఖాళీలను పూరించుటకు జారీ చేయుదురు. రాష్ట్రము యొక్క కార్య నిర్వణాధికారము, రాష్ట్రము యొక్క రాష్ట్ర శాసన మండలి యొక్క సంబంధిత అధికారములతో సహ వ్యాపకము. వేరొక మాటలలో ఒక విషయంపై రాష్ట్ర శాసనసభ చట్టము చేయు అధికార పరిధి కలిగి ఉన్నట్లయితే, రాష్ట్ర కార్యనిర్వణాధికారము, నిబంధనలు జారీ చేయవచ్చును మరియు సంబంధిత ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులు జారీ చేయవచ్చును, కానీ రాజ్యాంగ పరిమితులకు లోబడి మాత్రము. ఒక విషయముపై శాసన మండలి చట్టము చేసినట్లయితే అటువంటి పాలన సంభంధిత రూల్సు మరియు/లేక ఉత్తర్వులు ఆచరణలోనికి రావు. ఆ విధంగా తేది 16-11-1951 నాటి ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులలో పరిపాలనా సంబంధిత ఆదేశములు ఉన్నవనే ఆధారం మీద, హైకోర్టు త్రోసి పుచ్చుట, సమర్థనీయము కాదు. "

13. రాష్ట్ర ప్రభుత్వము యొక్క పరిపాలనాధికారము, రాజ్యంగములోని నిబంధనలు లేక ఎటువంటి చట్టమునకు వ్యతిరేకము కానపుడు, దానికి పరిమితులు ఏర్పరుచుట కూడదని, **బిషంభర్ దయాల్ చంద్రమోహన్ మరియు ఇతరులు మరియు ఉత్తర్‌ప్రదేశ్ రాష్ట్రము** [6] మరియు ఇతరులు విషయములో నిర్ణయించబడినది. కోర్టు ఈ క్రింది విధంగా తీర్మానించినది :

"20..... రాజ్యాంగములోని నిబంధనల 73 మరియు 162 యొక్క పరిధి విషయంలో ప్రధాన న్యాయమూర్తి, ముఖర్జీ, రామ జవాయ కపూర్ మరియు పంజాబ్ రాష్ట్రము (ఎ.ఐ.ఆర్. 1955 ఎస్.సి. 549: (1955)2 ఎస్.సి.ఆర్. 255 : 1955 ఎస్.సి.జె., 504) వివాదంలో విషయంలో వ్యవహరించుట జరిగినది. ఈ రెండు నిబంధనలలో, పరిపాలనా విభాగం యొక్క విధులు, ఎమను నిర్వచనం గాని, న్యాయపరంగా పరిధికి లోబడి వచ్చు విధుల యొక్క విస్తృతమైన నివారణలు గానీ, లేవు, అని పరిశీలనలో తెలిపినారు. " సామాన్యంగా శాసన సంబంధిత మరియు ప్రభుత్వ విధులు తీసివేయగా మిగిలిన ప్రభుత్వ విధులు అంతర్లీనంగా, పరిపాలనాధికారము ఉండును. " కార్యనిర్వహణ విధులలో వివిధ రకములు,

---

6. (1982) 1 ఎస్‌సిసి 39

తరగతుల యొక్క అనంతమైన లెక్కింపు యొక్క ఆవశ్యకత గాని సాధ్యమైనది గాని కాదు, ఎందువలన అనగా అందు సిద్ధాంత రూపకల్పన, దాని అమలు ఇమిడి ఉండును. వేరు మాటలలో చెప్పాలంటే, రాష్ట్రము తన కార్యనిర్వాహణాధికారము యొక్క వినియోగములో, అది కర్తవ్యములో బందీయైయున్నది. రాజ్యంగములోని, లేక ఏదేని చట్టములోని నిబంధనలకు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వము, వ్యతిరేకించనప్పుడు, కార్య నిర్వాహణాధికారము యొక్క వైశాల్యం మరియు విస్తారతలను కుంచింపలేము. ఒక ప్రత్యేక విషయంపై చట్టము లేని సందర్భంలో ప్రభుత్వము, పాలన సంబంధిత నిర్దేశములు లేక సూచనలు, ఆ విషయములో శాసన సభ చట్టము చేయు వరకు, జారీ చేయవచ్చును. లేని పక్షంలో పాలనా నిర్వహణ స్థంభించిపోవును."

14 శ్రీ కె.సంపత్ కుమార్, ఆయన పదవీ విరమణ తదుపరి, తొలుత ఒక సంవత్సర కాలము కొరకు పునర్నియమించబడినారు. ఆయన రాజ్యంగములోని ఆర్టికలో 16 యొక్క కారిన్యతకు విధేయత అదేశించు సివిల్ పోస్టులో తోలిసారి నియమితుడు కాబడలేదు. పదవీ విరమణకు ముందు, నియమితుడై, భాద్యతలు నిర్వర్తించునపుడు, ఆయన అన్ని వారధులు దాటినారు. అట్టి రాష్ట్ర ప్రభుత్వ పునర్నియామకము, భారత రాజ్యాంగము, ఆర్టికల్ 162కి లోబడి, రాష్ట్రమునకు ప్రసాదించిన అధికార వినియోగము ద్వారా జరిగినది. అటువంటి రాష్ట్రపాలనా సంబంధిత అధికారములో, ఏ ఇతర చట్ట సంబంధిత నియమోల్లంఘన జరుగలేదు : అందుచేత ఇటువంటి పునర్నియామకము, చట్ట సంబంధిత నియమములు, మరియు నిబంధలనకు అనుబంధముగా మాత్రమే గాని, వాటి స్థానము ఆక్రమించుటకు కాదు. అందువలన, రాష్ట్ర ప్రభుత్వము ఆయనకు ప్రసాదించిన అధికార వినయోగములో, శ్రీ కె. సంపత్ కుమార్, జాయింట్ డైరెక్టరుగా, అవినితి నిరోధకశాఖలో భాద్యతలు నిర్వర్తించినారు.

15. తదుపరి, శ్రీ కె. సంత్ కుమార్, అవినీతి నిరోధక శాఖలో జాయింట్ డైరెక్టరుగా భాద్యతలు నిర్వహించునపుడు, ఆయన చర్యలు, స్వీకరించిన అధికారిక అధికారములకు లోబడి ఉండి, ప్రజాహితము కొరకే గాని, తన స్వలాభము కొరకు కాదని, మేము గుర్తించినాము. అందువలన, ఈ విషయంలో అధికారిగా ఆయన చేపట్టిన చర్యలు చెల్లదగినవని స్వీకరించబడినది. ఈ కోర్టు **గోకరాజు రంగరాజు మరియు ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వము**[7] గా ప్రచురించడిన తీర్పులో ఈ క్రింది విధంగా నిర్ణయించబడినది :

> " 17. అందుచేత, డిఫాక్టో న్యాయమూర్తి అనువారు, కేవలం చొరబాటు దారు లేక దురాక్రమణదారు కాదు, కానీ, చట్టబద్ధమైన అధికారపు రంగులో అధికారంలో ఉంటారో, ఆయన నియామకము దోష పూరితమైనప్పటికి మరియు తదుపరి దోష పూరితమని గుర్తింప బడవచ్చును. ఆఫీసులో ఆయన హోదా ఎటువంటి దోష పూరితమైనా, ఆయన ఆఫీసు సంబంధిత అధికారము మరియు విధులతో ధరింపబడి ఉన్నప్పుడు ఆయన వెలువరించిన తీర్పులు మరియు ఆయన తీసుకున్న చర్యలు, చట్ట వ్యతిరేకమైనప్పటికీ, అదే విధంగా వాటికి, డిజూర్ : న్యాయమూర్తి ప్రకటించిన తీర్పులు ఆయన తీసుకున్న చర్యలకు ఉండు సార్థకతనే కలిగి ఉండును. అనవసర అయోమయం నుండి మరియు అనంతమైన దుశ్చర్య నిరోధించుటకు అవసరము వుండి అటువంటి డిఫాక్టో సిద్ధాంతము పుట్టినది .....
>
> 19. క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, సెక్షన్ -9 మరియు, రాజ్యాంగము, ఆర్టికల్ 21 ఆధారంగా శ్రీ. ఫాడ్కే సమర్పించిన వాదనలకు, మా దృష్టిలో డిఫాక్టో సిద్ధాంతము సమాధానము ఇచ్చును. ఏ న్యాయమూర్తులైతే ఒక కేసులో ఒక అప్పీలును తిరస్కరించి మరి వేరొక కేసులో నిందితుడను శిక్షార్హుడిని చేసినారో, వారు కేవలం చొరబాటు దారు గానీ, ఆక్రమణ దారు కానీ కాలేరు, కానీ వారు న్యాయమూర్తి విధులలో కర్తవ్యములు, చట్టబద్ధమైన అధికార రంగులో నిర్వహిస్తున్నారు. న్యాయమూర్తులు నిర్వహించు ఆఫీసులో

---

7. (1981) 3 ఎస్.సి.సి. 132

మనకు నిమిత్తము. ప్రత్యేక అధీకృత ఉద్యోగితో, మనకు సంబంధము లేదు. ఆఫీసు చట్టబద్ధముగా సృష్టించబడినపుడు అధీకృత అధికార చట్టబద్ధముగా నియమించబడనప్పటికీ, అది సంగతమైనది కానేకాదు. ఒక వ్యక్తి సెషన్స్ జడ్జిగా ఎడిషనల్ సెషన్స్ జడ్జిగా లేక అసిస్టెంట్ సెషన్స్ జడ్జిగా నియమితుడైనపుడు, ఆయన సెషన్స్ కోర్టులో, ఆయన సెషన్స్ కోర్టు యొక్క అధీకృత పరిధిలో వ్యవహరించునపుడు ఆయన తీర్పులు, మరియు ఉత్తర్వులు, అట్టి సెషన్స్ కోర్టువిగా ఉండును. అటువంటి కోర్టు నందు ఆయన నియామకము చెల్ల నిదిగా ప్రకటించబడినప్పటికీ, సెషన్సు కోర్టు యొక్క తీర్పులు మరియు ఉత్తర్వులుగా చెల్లుబడి కొనసాగును. ఆ ప్రకారంగా మాత్రమే, చట్టము నిర్దేశించిన పద్ధతి అనుసరించలేదని ఎన్నటికీ చెప్ప జాలము. ఆ సందర్భంలో మాత్రమే చట్టము నిర్దేశించిన పద్ధతి అనుసరించన్పటికీ, కోర్టు ఏర్పాటే సవాలు చేయబడినప్పుడు, అట్టిది వేరే విషయమై ఉండును. ప్రస్తుత కేసులలో, అటువంటి పరిస్థితితో మనకు సంబంధము లేదు. అందుచేత, విజ్ఞులు న్యాయవాది వాదనలలో ఎటువంటి పస మాకు కనుపించలేదు. ”

16. పైన పేర్కొన్న తీర్పు, **పులిన్ బిహారీ దాస్ మరియు కింగ్ ఎంపరర్** [8] తీర్పుపై ఆధారపడి, అందులో న్యాయమూర్తి ముఖర్జీ ఈ క్రింది విధంగా తీర్మానించినారు : -

“ అధికారులు, వారు వహించియున్న ??? పరిధికి లోబడి డిఫాక్టో-అధికారులు, వారి ప్రజలు లేక మూడవ వ్యక్తి శ్రేయస్సు కొరకు మరియు వారి స్వంత లాభము కొరకు కాకుండా తీసుకున్న చర్యలు సాధారణంగా చెల్లదగినవే మరియు డెజూర్ అధికారుల చర్యలే అనునట్లుగా బద్దులు కావల్సిందేనను సిద్ధాంతము, సంవత్సిరిక పుస్తకములు వంటి అతిపూర్వకాలానికి చెందినవి, మరియు ఎటువంటి మినహాయింపు లేకుండా, అనేకానేక తీర్పుల ద్వారా ధృడ పర్చబడినది. చట్టము ప్రతివాదముతో ఖండిచబడిన అధికారము అనుకూల పక్షము కనుక వాస్తవాధికారి డిఫాక్టో, యొక్క మాత్రమే కానీ (డిజూర్) అధికారి చర్యలు సరియైనవికావు. (అబ్రిడ్జిమెంట్, టి.ఐ.ట్, ఆఫీసర్స్ మరియు ఆఫీసర్స్ జి. 4). వైనర్, చెప్పేది ఏమంటే “ డిజూర్ కాకుండా డిఫాక్టో అధికారి చర్యలు మంచివే, ఎందుకనగా చట్టము, ప్రతివాద-ఖండిత అధికారి పక్షము వేసే ఉన్నది”. డిఫాక్టో సిద్ధాంతము వర్తించుటను కలిగియున్న కేసులను నిర్ణయించుటలో వేయుప్రశ్న, అది రూల్‌గా కాదు,

---

8. 1911. ఎస్.సి.సి. కాల్ 159: (1911-12) 16 సి.డబ్లియు.ఎన్. 1105

సవాలు చేయబడిన చర్యలు డిఫాక్టో అధికారివని భావించినా అది చెల్లదగినవేనా కాని, టైటిల్ ప్రశ్నించబడినా, లేకా నిజంగానే డిఫాక్టో అధికారేనా.

×× ×× ×× ××

అన్ని అర్హతలు లేక పరిమితులు లోబడి డిఫాక్టో సిద్ధాంతము వర్తింప వచ్చునా అను దానిపై విస్తృత దర్యాప్తు, ప్రస్తుత ఉద్ధేశమునకు అవసరము లేదు. సంగ్రహంగా విషయము ఏమనగా, డిఫాక్టో సిద్ధాంతము చట్టములోనికి ఒక యోచనగా చేర్చబడినది, మరియు, చట్టబద్ధమైన అధికారులు కాకుండానే, వ్యక్తి యొక్క అధికారిక భాద్యతలు క్రింది అధికారిక చర్యలు, మరియు అందు వ్యక్తి శ్రేయస్సు చేరియున్నట్లయితే అటువంటి ప్రజా శ్రేయస్సు కాపాడుట అవసరము. ఈ సిద్ధాంతము చట్టము యొక్క ఆధిక్యత కాపాడుటకు మరియు విస్తృతంగా శాంతి మరియు క్రమ పద్ధతిని సుస్థిర పర్చుటకు అవసరము ఎవరైనా ఒక వ్యక్తి లేక వ్యక్తుల సంస్థ అతనికి లేక వారికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వమునకు అవిధేయత, ఎవరి ద్వారా వారు అనేక అధికారములు వినియోగించినా అటువంటి వారిక, వారి ఇష్టానుసారంగా, అక్రమమైన లేక అస్థిత్వము లేక లోపభూయిష్టమైన మూల పత్రము వంటి వాటి ఆధారముపై వారి అధికారమును పరోక్షముగా సవాలు చేయుట అనుమతించినచో, అవిధేయతకు, అత్యంత ఘోరమైన అవ్యస్థతను ప్రోత్సాహపరచును. సమాజము యొక్క మంచి వ్యవస్థ మరియు శాంతి కొరకు వారి అధికారమును, వారి హక్కును క్రమ పద్ధతిలో వారి హక్కును, ప్రత్యక్షంగా దర్యప్తు చేయబడు వరకు మరియు నిశ్చయింపబడు వరకు, తప్పక సమర్థింపవలెను. (స్కాడింగ్ మరియు లోరెంట్ (???) మరియు నార్టన్ మరియు షెల్బీ కౌంటీ (118 యు.ఎస్. 425 (1886) లోని గమనింపులు చూడుము.) మా సమక్షానికి వచ్చిన వ్యాజ్యంలో క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ నందలి సెక్షన్ 196కి లోబడి డిఫాక్టో స్థానిక ప్రభుత్వంచే అనుమతింపబడినది, డిఫాక్టో సెషన్స్ జడ్జి వ్యాజ్యం యొక్క అధికారక జోక్యం చేసుకున్నారు. నా అభిప్రాయంలో స్థానిక ప్రభుత్వం అక్రమంగా ఏర్పండినదనే ఆరోపణల పైన మరియు సెషన్స్ జడ్జి అక్రమంగా నియమింపబడ్డారని, దోషిత్వ నిర్ణయము యొక్క చట్టబద్ధతను పరోక్షంగా ప్రశ్నించుటకు అప్పీలు దారులకు స్వేచ్ఛ లేదు తత్పలితంగా, విచారణ యొక్క చట్ట బద్ధతను ప్రతి హతం చేసిన మొదటి ఆధారము తప్పక తిరస్కరింపబడవలసిందే. ”

17. పైన విధంగా నిక్షిప్తము చేయబడిన డిఫాక్టో సిద్ధాంతము పాలనా సంబంధిత నియామక సందర్భంలో కూడా **పుష్పాదేవి ఎమ్. జాటియా మరియు ఎమ్.ఎల్.వధవన్, ఎడిషనల్ సెక్రటరీ, గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు ఇతరులు.**[9]**గా** ప్రచురితమైన తీర్పులో, ఈ కోర్టు పునరుద్ఘాటించినది. ఈ కేసులో ఆయనను నిర్బంధించుట అవసరమని తృప్తి చెందిన మీదట సబ్ సెక్షన్ (1) సెక్షన్ 3, కన్సర్వేషన్ ఆఫ్ పారిన్ ఎక్సేంజ్ మరియు ప్రివెన్షన్ ఆఫ్ స్మగ్లింగ్ ఏక్టివిటీస్ ఏక్టు 1974కి లోబడిన ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులు ద్వారా, మోహన్ లాల్ జాటియాను, భారత ప్రభుత్వ అదనపు కార్యదర్శి నిర్బంధించినారు. ఇక్కడ అదనపు కార్యదర్శి ఆర్.సి.సింగ్ అను ఒకతను రికార్డు చేసిన విషయములపై ఆధారపడినారు, కానీ అప్పీలుదారుడు, ఫెరా క్రింద ఆయన ఎన్ఫోర్స్మెంట్" గెజిటెడ్ ఆఫీసరు " కాదని, అందువలన ఆయన రికార్డు చేసిన విషయముల పై తనను నిర్బంధించుటకు ఆధారపడరాదని పోరాడినారు. అది చర్చించబడినది :

> " 17. ఏది ఏమైనా, ఆర్.సి.సింగ్, ఆఫీసు చిహ్నాన్ని ధరించి ఉన్నారని, మరియు ఫెరా, సెక్షన్ 40(1)కి లోబడి ఎన్ఫోర్స్ మెంట్ గెజిటెడ్ ఆఫీసరుగా విధులు, కర్తవ్యములు నిర్వహించుటకు ఉద్దేశించడినారని, మరియు అందువలన డిఫాక్టో సిద్ధాంతము ఆకర్షింపబడినదని, తదుపరిగా విజ్ఞ న్యాయవాది, వాదన చేసినారు. అనవసర గందరగోళము మరియు దుశ్చర్య నివారణకు అవసరము, మరియు ప్రజా యోచనగా పుట్టినదను డిఫాక్టో సిద్ధాంతము ప్రతిపాదించిన, ఈ కోర్టు యొక్క గోకరాజు గంగరాజు మరియు స్టేట్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్ [(1981) 3 ఎస్.సి.సి 132: 1981 ఎస్.సి.సి (3) 652: (1981) 3 ఎస్సిఆర్ 474] అను ఈ కోర్టు యొక్క తీర్పులపై ఆధారపడినారు. వేరు మాటలలో చెప్పాలంటే, ఎక్కడ ఒక ఆఫీసరు, చట్టప్రకారం వ్యవహరిస్తా రక్ష అక్కడ ఆయన చర్యలు చెల్లుబాటుకు సంబంధించి, ఏవిధంగా ఆయన నియామకము జరిగిందనేది సంగతము కాదు, అని ఆయన వాదించినారు.

---

9. (1987) 3 ఎస్.సి.సి. 367

18. ఈ అధికార పరిధిలో, అధికారుల చర్యలలోని క్రమబద్ధత అను భావన ఉన్నది, మరియు దానికి ఎవరు తీవ్ర వ్యతిరేకతతో ఉంటారో, సాక్ష్యపు భాద్యత వారిపై ఉండును అను దృష్టి కోణమునకు మేము అనుకూలముగా ఉన్నాము. ఫెరా సెక్షన్ 40 (1) యొక్క భావమునకు లోబడి, ఆర్.సి.సింగ్, ఎన్ఫోర్స్మెంటుకు చెందిన గెజిటెడ్ ఆఫీసరు కాదను వివాదాంశము, తరువాత వచ్చిన ఆలోచనేకాక, మొత్తముగా అపొహ పడుట వంటిది: ఏక్ట క్రింద ఎన్ఫోర్స్మెంట్ ఆఫీసరుగా ఆర్.సి.సింగ్ నియామకము యొక్క చెల్లుబాటు ప్రశించ జాలము.....

20..... ఎక్కడైతే చట్ట ప్రకారంగా ఆఫీసు ఉన్నదో, ఆఫీసరు యొక్క నియామకము ఏవిధంగా జరిగిందనేది, ఆయన చర్యలు సంబంధించిన వరకు అది విషయమే కాదు. ఆయన అధికారిక చిహ్నం ధరించి యున్నారు. మరియు ఆయన భాధ్యతలు నిర్వహించు చున్నారనేది చాలు. డిఫాక్టో సిద్ధాంతము క్రింద అటువంటి వ్యక్తుల అధికారిక చర్యలు ప్రజా యోచన మరియు చట్ట పరమైనవిగా గుర్తించబడినవి, అనవసర గందరగోళము మరియు అనంతమైన దుశ్చర్యలను నిరోధించుటకు అవసరము మరియు అందుకు పుట్టినది. శ్రేయస్సు కాపాడు యోజన, ఆవశ్యకత, దృష్ట్యా ఈ సిద్ధాంతము జత చేయబడినది, చిన్నప్ప రెడ్డి, జె. గోకరాజు గంగరాజు (1981)3 ఎస్.సి.సి 132 : 1981 ఎస్.సి.సి (క్రి) 652: (1981) 3 ఎస్.సి.ఆర్ 474) తీర్పులో వివరించినారు. ”

18. కొనసాగింపుగా, ఖచ్చితమైన న్యాయ నిర్దేశము లేకుండగా, ఆఫీసరు విధులు నిర్వహించు, మరియు ఆఫీసరు హోదాలో ఆఫీసు భాధ్యతలు నిర్వర్తించు వ్యక్తులు, వారి విషయంలో చిక్కుకున్న వ్యక్తులు మరియు ప్రజా శ్రేయస్సు కాపాడు యోచన విషయముగా: డిఫాక్టో సిద్ధాంతము జత చేయబడినదని, కేరళ హైకోర్టు త్రిసభ్య ధర్మాసనం **పి.ఎన్. మీనన్ మరియు స్టేట్ ఆఫ్ కేరళగా** [10] ప్రకటించబడిన తీర్పులో నిర్ణయించుట జరిగినది. ఈ ఆఫీసర్లు డిజూర్ కాకపోవచ్చునని, కాని ప్రత్యేక పరిస్థితుల అధికారము వలన, వారి చర్యలు ప్రజాయోచన విషయంగా చెల్లదగినదిగా పరిశీలింపబడవలెనని, చెప్పబడినది.

---

10. ఎఐఆర్ 1970 (కేర్) 165

19. **పి. మహామణి మరియు తమిళనాడు మేగ్నటిక్స్, లిమిటెడ్., సేలమ్ మరియు ఇతరులు**[11] అను ఇంకొక ద్విసభ్య ధర్మాసనం తీర్పులో, మద్రాస్ హైకోర్టు, క్రింది విధంగా నిర్ణయించినది:

" 12. డిఫాక్టో అధికారి, హక్కు లేనప్పటికీ కొంత భ్రమ లేక ఆఫీసు హక్కు కలిగి మరియు స్వల్ప కాలానికి ప్రభుత్వ సమ్మతితో, హక్కులేనప్పటికి తన భాధ్యతలు నిర్వర్తించుదురు. మరియు ప్రభుత్వ సమ్మతి లేకుండా, ఎవరు ఆఫీసు భాధ్యతలు నిర్వర్తించుటకు ప్రయత్నించునో, అటువంటివారు ఒక చోరబాటు దారుడు. చోరబాటు దారుని యొక్క చర్యలు, గుర్తించుట లేక గౌరవించు భాధ్యతకు ఎవరు లోబడ నక్కరలేదు, మరియు అన్ని న్యాయ పరమైన యోచనలకు పూర్తిగా చెల్లదు. వ్యవస్థ మరియు క్రమబద్ధత కొరకు, మరియు ప్రజా వ్యవహార నిర్వహణలో గందరగోళ నివారణకు మరియు వ్యక్తిగత హక్కుల పరిరక్షణ ఉద్దేశ్యము కొన్ని ప్రత్యక్ష ఉత్తర్వుల వ్యవస్థాపన ద్వారా తప్ప డిఫాక్టో అధికారుల చర్యలను ప్రశ్నించుటలో నిరోధింపబడవు. మిగిలిన అన్ని సందర్భములలోను, డిఫాక్టో అధికారి చర్యలు, ఆయన హక్కుల అధికారిగా ఆఫీసు కల్గియుండును అనుమతింపబడినపుడు, అది అంతే చెల్లదగినవి మరియు ప్రభావ వంతమైనవి మరియు ప్రజల యొక్క మరియు మూడవ వ్యక్తుల రక్షణ కొరకు అదే న్యాయపరమైన పరిణామములు వాటి నుండి వెలువడను సంక్షిప్త భావ వ్యక్తీరణలోని ఒక ముఖ్యమైన న్యాయ సిద్ధాంతము ఉన్నది, అది ఏనమగా డిఫాక్టో అధికారి చర్యలు పరోక్షంగా ప్రశ్నించబడవు. ఆఫీసు యొక్క నిజమైన ఉద్యోగి కానప్పటికీ ఆయన ఆఫీసు హక్కు గల అధికారి అగును, ఇక ఏ మాత్రము అతను అక్రమణదారుడు కాదు, కాని అతను చట్టబద్ధమైన అధికారము కలిగి ఉండును. చట్ట బద్దమున ఆఫీసరు, కాకుండానే, ఆఫీసు భాధ్యతలు నిర్వహించుటలో వారి అధికారిక చర్యల వలనలో ప్రజలు మరియు వ్యక్తి యొక్క శ్రేయస్సు కలిగియుండునో, డిఫాక్టో సిద్ధాంతము, చట్టములోనికి యోచన విషయము మరియు ఆవశ్యకతగా పరిచయము చేయబడినది. ఈ సిద్ధాంతము, వాస్తముగా చట్టము యొక్క అధిక్యత మరియు బహుళముగా సమాజములో శాంతి మరియు క్రమశిక్షణ, సుస్థిర పర్చుటకు అవసరము. ఎవరైనా వ్యక్తి లేక వ్యక్తుల సమూహము, అతనికి లేక వారందరికి, ఎవరి ద్వారా వారు అనేక అధికారములు వినియోగించినారో అటువంటి వారిని, క్రమము కాని, అస్థిత్వము, లేక లోపపూరితమైన మూల

---

11. (1993) 2 ఎల్.ఎల్.ఎన్ 353

పత్రముల ఆధారముపై, పరోక్షముగా వారి అధికారమును ప్రశ్నించుటకు, అనుమతి ఇచ్చినచో అవిధేయతను, ఘోరమైన అవ్యవస్థను ప్రోత్సహించును. కొంత క్రమపద్ధతిలో వారి హోదా, ప్రత్యక్ష దర్యాప్తు నిశ్చయింపబడు వరకు, సమాజములోని శాంతి భద్రతల కొరకు, వారి అధికారము సమర్థింపబడవల్సినదే. ఒక వ్యక్తి చట్టబద్ధమైన అధికారము కల్గియున్నప్పుడు, ఆయన ఆఫీసు హోదాలో ఎటువంటి లోపమున్నప్పటికీ, చట్ట విరుద్ధంగా ఆఫీసు అధికారము మరియు విధులు కల్గియుండిన, ఆయన చేపట్టిన చర్యలు డిజూర్ అధికారి చర్యల యొక్క సార్థకతే కల్గియుండును. డిఫాక్టో అధికారి యొక్క లోపపూరితమైన నియామకమును ఆయన కక్షిదారిగా ఉన్న న్యాయ నిర్ణయములను ప్రత్యక్షంగా ప్రశ్నింపవచ్చును, కాని ఆయనకు సంబంధించని, వర్తించని వివాదములలో గాని, లేక ఇద్దరు కక్షిదారుల మధ్య వివాదములపై ఆయనను ప్రశ్నించుటకు అనుమతింప వీలు లేదు. ఆయనను విధుల నుండి తొలగింపుకు మరియు క్రమశిక్షణ చర్యలు చేపట్టుటను నిర్ణయించిన, సమావేశంలో, రెండవ ప్రతివాదియైన శ్రీ మాధవన్ నాయర్ అధ్యక్షత వహించు అధికారం లేదని చెప్పుచున్న కారణంగా, విన జాలాము. ”

20. **వీరేంద్రకుమార్ గౌతమ్ మరియు ఇతరులు మరియు కరుణానిధాన్ ఉపాధ్యాయ మరియు ఇతరులు.**[12], అను ఇటీవల ప్రచురితమైన సుప్రీమ్ కోర్టు తీర్పులో, డిఫాక్టో సిద్ధాంతము పునరుద్ఘాటింపబడినది.

21. అందుచేత, ప్రభుత్వము ప్రసాదించిన అధికారమునకు లోబడి, శ్రీ కె. సంపత్ కుమార్, అవినీతి నిరోధక శాఖలో, జాయింట్ డైరెక్టరుగా, భాధ్యతలు నిర్వర్తించునట్లు గుర్తించినాము. ఆయన తన స్వంత లాభం కొరకు కాకుండా ప్రజా ప్రయోజనం కొరకు ఆయన భాధ్యతలు నిర్వర్తించు సమయంలో, సి. హెచ్. సుధాకర్‌కు అధికారము జారీ చేసినారు. అందుచేత అటువంటి అధికారిక ఉత్తర్వు, చెల్లదగినది, డిజూర్ అధికారి చర్యయే అన్నట్లుగానే బద్ధులై ఉండవలెను.

---

12. (2016) 14 ఎస్.సి.సి 18

22. మేము ఇంకా గుర్తించినదేమంటే, కోడ్ నందలి సెక్షన్ 482 క్రింద, కార్యకలాపము రద్దు కొరకు వచ్చిన దరఖాస్తు నిర్ణయించు సందర్భంలో హైకోర్టు, శ్రీ కె. సంపత్ కుమార్ యొక్క నియామకము యొక్క స్వభావముపై వ్యాఖ్యానించకుండా ఉండవల్సినది, ఎందుకనగా, పైన చెప్పిన దరఖాస్తు తీర్మానించు సందర్భంలో, అటువంటి ప్రశ్న హైకోర్టు అధికార పరిధిలోనిది కాదు.

23. శ్రీ .కె. సంపత్ కుమార్, సి.హెచ్. సుధాకర్‌కు అధికారము ఇచ్చినారు, రెండవ వ్యక్తి, ఏక్టు క్రింది, సెక్షన్ 17 క్లాజు (సి)కి లోబడి, దర్యాప్తు జరిపి, తుది నివేదిక సమర్పించినారు. చట్టములో యోచన చేసినట్లుగా దర్యాప్తు జరుగ లేదని చెప్పజాలము. అందువలన సి.హెచ్. సుధాకర్ అధీకృత అధికారి, ఏక్టులోని నేరములు మరియు సెక్షన్ 13(1)(ఇ) క్రింది నేరములు కలుపమని, దర్యాప్తు చేయుటకు, నివేదిక సమర్పించుటకు సమర్థమైనవాడే.

24. మరియొక ప్రకటనలో హైకోర్టు, సమాచారకర్త దర్యాప్తు అధికారి ఒక్కరే కాలేరని రికార్డు చేసినారు. అటువంటి ప్రకటనకు, సి.హెచ్. సుధాకర్, సమాచార కర్త, దర్యాప్తు చేపట్టినవారు రెండూ తానే కావటం, దాని ఆధారము. న్యాయమైన విచారణకు న్యాయమైన దర్యాప్తు పునాది వంటిది, సమాచారకర్త మరియు దర్యాప్తు చేయు వ్యక్తి ఒకరే కాకూడదను అవసరమును, సూత్రమనుటకు, ఈ కోర్టు యొక్క **మోహన్ లాల్ మరియు స్టేట్ ఆఫ్ పంజాబ్** [13] గా ప్రచురితమైన తీర్పు సహాయమును హైకోర్టు తీసుకున్నది.

---

13. (2018) 17 ఎస్.సి.సి 627

25. పేర్కొనబడిన తీర్పు రాబోవు కాలానికిగా చెప్పబడినది **వీరేందర్ కుమార్ మరియు స్టేట్ ఆఫ్ హిమాచల్ ప్రదేశ్** [14] గా ప్రచురితమైన తీర్పులో ఈ కోర్టు సుక్షిప్తంగా ఈ క్రింది విధంగా చెప్పినది :

> "18. నేర సంబంధమైన న్యాయము అందించు వ్యవస్థ, కేవలం నేరస్థుడి ప్రయోజనం కొరకు ఒకే పక్షాన దారి మళ్లుటకు అనుమతించరాదు. అందుచేత నేర సంబంధిత న్యాయము అందించు వ్యవస్థ, నిందితునకు మరియు ప్రాసిక్యూషన్ మధ్య హక్కుల సమతుల్యత ఉండవలెను (పైన చెప్పిన) మోహన్ లాల్ కేసులో నిర్దేశించిన న్యాయము, దానికి పూర్వము, అభియోగములలో, నిర్దోషిగా నిర్ణయించుటలో అన్ని పరిశీలనలతో సంబంధం లేకుండా, దానిని మూల ఆధారముగా అనుమతించరాదు. అందుచేత (పైన చెప్పిన) మోహన్‌లాల్ కేసులో న్యాయమునకు పూర్వకాలములో అపరిష్కృతముగా ఉన్న, నేర సంబంధిత అభియోగములు, విచారణలు మరియు అప్పీళ్లు, ప్రతి కేసు వాటి వాస్తములపై ప్రతిపాలితము కొనసాగును ".

26. అందుచేత, నిందితుడు – అధికారిపై న్యాయపరమైన చర్యలు కొట్టి వేస్తూ హైకోర్టు జారీ చేసిన ఉత్తర్వులు, ప్రమాణములతో సమర్థనీయము కాదు, మరియు ఆక్రమములో త్రోసి పుచ్చబడినవని తెల్సుకున్నాము. ఆ ప్రకారంగా ప్రభుత్వం దాఖలు చేసిన అప్పీలు సానుకూలంగా స్వీకరించినాము మరియు, చట్ట ప్రకారము తదుపరి చర్యలు కొరకు, వ్యాజ్యము, ప్రాజ్ఞ ట్రయల్ కోర్టుకు త్రిప్పి పంపబడినది.

---

14. 2019 ఎస్.సి.సి ఆన్‌లైన్ ఎస్‌సి 170

27. నిందితుడు – అధికారి, ఎమ్.ఆర్.గురు కృష్ణ కుమార్ దాఖలు చేసిన అప్పీలుకు వచ్చినట్లయితే, నేరము నమోదు చేయుటకు ముందు, ప్రాథమిక విచారణ ఆదేశిక విధానమని, ప్రాజ్ఞ సీనియర్ న్యాయవాది చాలా తీవ్రంగా వాదించినారు. **లలితా కుమారి మరియు గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఉత్తరప్రదేశ్ మరియు ఇతరులు**[15]**,మరియు స్టేట్ బై కర్నాటక లోకాయుక్త పోలీస్ స్టేషన్ బెంగుళూర్ మరియు ఎమ్.ఆర్. హిరేమథ్** [16] అను ప్రచురితమైన తీర్పులకు సూచన చేయుట జరిగినది.

28. **లలితా కుమారి** కేసులో, ప్రాథమిక దర్యాప్తు అవసరమని చెప్పుట జరిగినది, ముఖ్యంగా న్యాయ ప్రక్రియ దుర్వినియోగం కాకుండుటకే గాని, నిందితుల లబ్ధి కొరకు ఏవిధమైన హక్కు కలిగించుటకు కాదు,అని, కోర్టు అభిప్రాయపడినది. ఇక్కడ చేయబడిన వాదన ఏమంటే, నిందాఆరోపణలోని నిజాయితీపై పోలీసు అధికారికి అనుమానమున్నట్లుయితే, ఆయన ప్రాథమిక దర్యాప్తు చేయవల్సి ఉండును మరియు విచారించదగిన నేరముపై పిర్యాదు స్వీకరించిన మీదట, పిర్యాదులోని నిందితుడిపై చేయబడిన ఆరోపణలు నమ్మదగినదేనని కొన్ని తగిన కేసులలో అట్టి అధికారి తనను తాను తృప్తి పరచుకొనవలెను. ఆ ప్రకారంగా క్రింది విధంగా నిర్ణయించబడినది :

> " 73. స్మృతిలోని విభాగం 154 నందలి భాషలోని నిబంధనల ప్రకారం, విచారించ దగిన నేరముపై అటువంటి ప్రాథమిక సమాచారం లేనప్పటికీ, పోలీస్ స్టేషన్, నందలి ఇన్-చార్జ్ అధికారి, అటువంటి నేరము చేయుటపై అనుమానం ఉంటే తప్ప దర్యాప్తు చేయుటకు భాధ్యత బద్ధుడు ప్రతి విచారించ దగిన నేరముపై చట్టప్రకారం త్వరితగతిపై దర్యాప్తు చేపట్టు నిర్ధారణే శాసన పరమైన ఉద్ధేశ్యము, ఇది చట్ట పరమైన స్థితి కావటం వలన, తగిన నేరము జరుగుట గురించిన సమాచరము ఇవ్వబడినపుడు, ప్రథమ సమాచారము నివేదిక నమోదు చేయాలా వద్దా అను విషయంలో పోలీసుకు నివేదన లేక అభిమతము ఉండవల్సినదను దానికి ఏ కారణము లేదు. ప్రతి విచారించ తగిన నేరము చట్టప్రకారం, ఖచ్చితంగా దర్యాప్తు చేయవల్సినదే, మరియు, నేరము పై

---

15. (2014) 2 ఎస్.సి.సి 1

16. (2019) 7 ఎస్.సి.సి 515

చర్య ప్రారంభించుటకు, స్మృతి క్రింది విభాగము 154 లోబడిన మొత్తము ఇవ్వబడిన, విచారించ తగిన నేరము జరుగుట గురించిన సమాచారముపై ఎఫ్.ఐ.ఆర్‌గా నమోదు తప్పక చేయవలెను. పిర్యాదు, విచారించ తగిన నేరము యొక్క జరుగుటను గురించి తప్పకుండా వెల్లడించివలెను అనునది మాత్రమే స్మృతిలోని విభాగము 154 యొక్క అవసరమై ఉండును మరియు దర్యాప్తు యంత్రాంగమును చర్యకు ఉపక్రమించుటకు అది సరిపోవును".

29. చర్యకు ఉపక్రమించ తగిన నేరము జరుగుటను యొక్క సమాచారము స్మృతి, విభాగము 154, ప్రకారం ఎఫ్.ఐ.ఆర్. నమోదు అనునది కర్తవ్యాదేశమని, కోర్టు ముగింపు పలికినది మరియు అటువంటి సందర్భములో ప్రాధమిక దర్యాప్తు అనుమతింపబడదు. ఈ కోర్టు ఈ క్రింది విధంగా అభిప్రాయపడినది :

"11. పై చర్చ దృష్ట్యా మేము, నిర్ణయించాము :

i) చర్య తీసుకొన దగిన నేరము యొక్క జరుగుటను వెల్లడించు సమాచారము పై ఎఫ్.ఐ.ఆర్ నమోదు స్మృతి, విభాగము 154 లోబడి కర్తావ్యాను దేశము మరియు అట్టి పరిస్థితిలో ప్రాధమిక దర్యాప్తు అవసరము లేదు.

ii) అందిన సమాచారము, చర్య తీసుకొనదగిన నేరము వెల్లడించనట్లయితే, కాని, దర్యాప్తు యొక్క అవసరమును తెలిపినట్లయితే, చర్య తీసుకొనదగిన నేరము వెల్లడించారా లేదా అను విషయం తెలుసుకొనుటను మాత్రమే ప్రాధమిక దర్యాప్తు చేయవచ్చును.

iii) దర్యాప్తు కనుక చర్య తీసుకొన తగిన నేరము యొక్క జరుగుటను వెల్లడించినట్లయితే, ఎఫ్.ఐ.ఆర్ తప్పక నమోదు చేయాలి. ప్రాధమిక దర్యాప్తు ఏ కేసులో పిర్యాదు ముగింపుగా అవునో ఒక వారం తదుపరి కాకుండా, అట్టి ముగింపు యొక్క నమోదు, వెంటనే మొదటి సమాచారకర్తకు అందించవలెను. పిర్యాదును ముగించుటకు మరియు తదుపరి చర్యలు కొనసాగకుండుటకు సంక్షిప్తంగా కారణములు తప్పనిసరిగా వెల్లడించాలి.

iv) చర్య తీసుకొనదగిన నేరము వెల్లడించినట్లయితే, పోలీసు ఆఫీసరు నేరము నమోదు చేయు కర్తవ్యాన్ని తప్పించుకొనలేరు. తను అందుకున్న, చర్య తీసుకొనదగిన నేరము పై సమాచారము మీద ఎఫ్.ఐ.ఆర్ నమోదు చేయని తప్పుడు అధికారులపై చర్యలు తప్పక తీసుకొనవలెను.

v) ప్రాధమిక దర్యాప్తు యొక్క ఉద్దేశ్యము అందిన సమాచారములోని సత్యాసత్యములను పరిశీలించుట కాదు, సమాచారము ఏవిధమైన చర్య తీసుకొదగిన నేరము వెల్లడించునా కాదా అని మాత్రమే.

vi) ఏ రకమైన మరియు ఎటువంటి కేసులలో ప్రాధమిక దర్యాప్తు చేపట్టవలెను అనునది ప్రతి ఒక్క కేసు యొక్క వాస్తవములు మరియు పరిస్థితులపై ఆధారపడి ఉండును. ప్రాధమిక దర్యాప్తు చేయదగిన కేసులలోని రకములు ఈ క్రింది విధంగా :

ఎ) వివాహ సంబంధిత / కుటుంబ తగాదాలు

బి) వాణిజ్య సంబంధిత నేరములు

సి) వైద్య నిర్లక్ష్యపు కేసులు

డి) అవినీతి సంబంధిత కేసులు

30. ఈ కోర్టు, అన్ని కేసులలో ప్రాధమిక దర్యాప్తు తప్పనిసరియని నిర్ణయించలేదని, తప్పక గుర్తించాలి, ఒక ప్రాధమిక దర్యాప్తు, వైవాహిక వివాదములు / కుటుంబ తగాదాలు, వాణిజ్య నేరములు, వైద్య నిర్లక్ష్యపు కేసులు, అవినీతి కేసులు మొదలగు కేసులలో, చేపట్టవచ్చు. ఈ కోర్టు యొక్క **లలిత కుమారి** తీర్పులో, ప్రాధమిక దర్యాప్తు చేయకుండా, నిందితునిపై చర్యలు తీసుకొనరాదని, చెప్పలేదు.

31. **ఎమ్.ఆర్.హిరేమథ్** కేసులో, **స్మృతి, విభాగం 239** లోబడిన, విడుదల దరఖాస్తుపై నిఘా కెమెరా సాక్ష్యముపై ఆధారపడుతూ ఎవిడెన్స్ ఏక్ట నందలి, సెక్షన్ 65బికి లోబడి, ధృవ పత్రము సమర్పించలేని కారణముగా ఈ కోర్టు ఉత్తర్వును త్రోసిపుచ్చినది దర్యాప్తులు లాంఛనంగా మొదలు కాకుండానే, దర్యాప్తు అధికారి నిఘా కెమెరా ఇచ్చినట్లు ఒక వాదన లేవనెత్తబడినది. అటువంటి వాస్తవకత బలిమిపై, నిందితుడు – ఆఫీసరు యొక్క ప్రాజ్ఞ న్యాయవాది, మిస్టర్ గురు కృష్ణకుమార్, ప్రాథమిక దర్యాప్తు చేపట్టకుండానే ఎఫ్.ఐ.ఆర్. దాఖలు చేయకుండవల్సినదని, వాదన లేవనెత్తినారు. ఎమ్.ఆర్. హిరేమథ్ కేసులో, దర్యాప్తు అధికారి, పిర్యాదికి, నిఘా కెమెరా అందచేసినపుడు ప్రాథమిక దర్యాప్తు సందర్భంలో, పిర్యాది సమర్పించిన సమాచారము, ఎఫ్.ఐ.ఆర్. దాఖలు చేయుటకు ఆధారము కాగలదని తెలుసుకొనుట దాని ప్రయోజనమని, నిర్ణయించినది. ఇవ్వబడిన సమాచారము, చర్య చేపట్టదగిన నేరమేనా అని తెలుసుకొనుటకు, ప్రాథమిక విచారణ అని, చెప్పబడినది. కోర్టు ఈ క్రింది విధంగా అభిప్రాయపడినది : –

> " 23. ప్రస్తుత కేసులో తేది. 15-11-2016.లో ప్రతివాదిని, పిర్యాది కల్సినట్లు ఆరోపించబడినది. కలయిక సందర్భంలో, నిఘా కెమెరాలో, ఒక సంభాషణ రికార్డు చేయబడినది. దానికి ముందు పిర్యాదికి, దర్యాప్తు అధికారి, నిఘా కెమెరా అందచేయుట జరిగినది. ఈ దశ దర్యాప్తు ప్రారంభించుటకు తెలియచేయదు. ఆ దశలో, ప్రాథమిక దర్యాప్తులో, పిర్యాది ఇచ్చిన సమాచారము, ప్రాథమిక సమాచార నివేదిక దాఖలు చేయుటకు ఆధారము కాగలదా అని తెల్సుకొనుట దాని ప్రయోజనము. వేరు మాటలలో చెప్పాలంటే, తేది. 15-11-2012 నాడు చేపట్టిన కసరత్తు, సమాచారము విచారించదగిన నేరమేనా అని, వెల్లడించునాయని తెల్సుకొనుట ప్రాథమిక దర్యాప్తు యొక్క ప్రయోజనము".

32. ఈ చెప్పబడిన తీర్పు నిందితుడు – ఆఫీసరు యొక్క ప్రాజ్ఞ న్యాయవాదికి సహకరించదు. ఎఫ్.ఐ.ఆర్. నమోదు ముందు ప్రాధమిక దర్యాప్తు యొక్క అవశ్యకతగా ఉండి, దాని అవకాశము మరియు పరిధి, ప్రతి కేసు యొక్క వాస్తములు ఆధారముగా ఉండును. ప్రాధమిక దర్యాప్తు జరుగుటనకు ఏర్పరచిన దానికి ఒక పరిమాణము గాని, పద్ధతిగాని లేదు. దాని ఉద్ధేశ్యము, నేర సంబంధిత దర్యాప్తు క్రమం కేవలం, అది అల్పమైన మరియు సమర్ధనీయము కాని పిర్యాదుపై చేపట్టబడలేదని, దృఢపర్చుటను మాత్రమే **లలితా కుమారి** కేసులో పెట్టిన పరీక్ష అదే.

33. ప్రస్తుత కేసులో, నిందితుడు – ఆఫీసరు యొక్క ఆదాయమునకు మించిన ఆస్తుల విషయంలో సేకరించిన సమాచారమును ఎఫ్.ఐ.ఆర్ స్వయంగా చూపిస్తున్నది : మంచి లక్ష్యము మరియు న్యాయ పూర్వక చర్య యొక్క పెంపు కొరకు, అల్పమైన మరియు ఉద్ధేశపూర్వకమైన పిర్యాదుల వడపోత అనునది ప్రాధమిక దర్యాప్తు యొక్క ప్రయోజనము చర్య తీసుకొనదగిన నేరమును వెల్లడించు, స్పష్టమైన నేరారోపణలకు సంబంధించిన, పరిగణించదగు సమాచారము సమాచారకర్త వద్ద అందుబాటులో ఉన్నది. అందువలన, అటువంటి వెల్లడింపు వలన తృప్తి చెంది ఆయన అందుకున్న నమ్మదగిన సమాచారముపై, ఎట్టి దర్యాప్తు లేక ఎటువంటి విధానములో గాని, చేయకుండగానే, ఎఫ్.ఐ.ఆర్. నమోదు చేసిన ఆఫీసరు, నిందితునిపై చర్య తీసుకొనవచ్చును. ప్రాధమిక దార్యప్తు చేపట్ట లేదను కారణము మీద ఎఫ్.ఐ.ఆర్ రద్దు చేయవచ్చునని చెప్పలేము. ఎఫ్.ఐ.ఆర్ పూర్తిగా చదివిన తరువాత, ఎటువంటి నేరము వెల్లడికానపుడు మాత్రమే అటువంటిది చేయవచ్చును. ప్రచురితమైన ఈ కోర్టు యొక్క **స్టేట్ ఆఫ్ హర్యానా మరియు భజన్‌లాల్** [17]గా, సూచన చేయబడిన, తీర్పు, ఇతర విషయములతో పాటు, ఈ విధంగా, అనగా, ఎఫ్.ఐ.ఆర్.,లో గాని పిర్యాదులో గాని చేయబడిన ఆరోపణలు, వాటి ముఖ విలువపై స్వీకరించబడినా, లేక వాటి సంపూర్ణతపై తీసుకున్నా, చూడగానే వాటిని నమ్మదగు ఎటువంటి నేరము లేక నిందితునిపై ఎటువంటి కేసు లేనప్పటికి మరియు ఎక్కడ వ్యక్తముగా నేర సంబంధిత చర్యలు, దురుద్ధేశ్యముతో మరియు / లేక ఎక్కడ ద్రోహ బుద్ధితో చర్యలు చేపట్టబడినను, నిందితునిపై , ముందు, కక్ష సాధింపు ఉద్ధేశ్యంతో మరియు స్వంత, వ్యక్తిగత కక్షతో అతనిని ద్వేషించును.

---

17. 1992 సప్ప్ (1) ఎస్.సి.సి 335

34. అందుచేత, **లలితా కుమారి** కేసులో ఆదేశింపబడిన ప్రాథమిక దర్యాప్తు, అన్ని అవినీతి కేసులలో శాసనబద్ధముగా నిర్వహించవల్సిన అగ్యతము లేదని, మేము తీర్మానించుచున్నాము. నిర్వహింపవల్సిన ప్రాథమిక దర్యాప్తు విధానము ప్రతి ఒక్క కేసు యొక్క వాస్తములు మరియు పరిస్థితులపై ఆధారపడి ఉండును అనువిషయము అనేక సందర్భములలో ఈ కోర్టు పునరుద్ఘాటించినది. అటువంటి దర్యాప్తు నిర్వహించుటకు నిర్ణయించబడిన పరిమితులు లేవు. అందుచేత, ఎటువంటి, లాంఛన ప్రాయమైన, సమాచార పూర్వకమైన, చర్య తీసుకోదగిన నేరము యొక్క జరుగుటకు వెల్లడించు సమాచార సేకరణ ఎఫ్.ఐ.ఆర్. నమోదు చేయు వ్యక్తికి సంతృప్తికరమైనదైతే సరిపోవును.

35. నివేదిక సమర్పించుటకు ముందు ఎటువంటి అనుమతి లేదను వాదనలో మేము, ఎటువంటి యోగ్యత కనుగొన లేదు. విచారణ సందర్భంలో అభియోగము చేయువారు, అనుమతి సమర్పించవచ్చును, అందుచేత నిందుతుడు- ఆఫీసరు పదవి విరమణ తదుపరి, అది సమర్పించవల్సిన అవసరము ఉండకపోవచ్చును. ఈ కోర్టు **కె. కాలి మత్తు మరియు స్టేట్ బై డిఎన్‌పి** [18] లో ఈ క్రింది విధంగా నిర్ణయించబడినది :

> "15. పిర్యాదు ఇచ్చిన వెంటనే మరియు అందున్న ఆరోపణలు మీదట, స్మృతి నందలి విభాగము 197 లోబడిన, అనుమతి గురించి పశ్నింపవల్సిన అవశ్యకత పరిగణంపనవసరము లేదు. విచారణ సందర్భంలో ఏ దశలోనైనా ప్రశ్నతలెత్త వచ్చును. ఒక దశ నుండి వేరొక దశలో అనుమతి అవసరమా కాదా అను ప్రశ్న నిశ్చయింపవల్సి ఉండును....."

---

18. (2005) 4 ఎస్.సి.సి 512

36. దర్యాప్తు సంస్థ, ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా నిందితుడు – ఆఫీసరు పదవీ విరమణ వరకు వేచియున్నారను కారణంగా, విచారణ క్రమమును రద్దు చేయాలనుటకు, ఎట్టి ఆధారము చూపబడలేదని, హైకోర్టు సరిగానే నిర్ణయించినది. **కె. కాలిముత్తులో**, నిందితుడు – ఆఫీసరు, ఒక పదవీ విరమణ చేసిన ప్రభుత్వ ఉద్యోగిపై అభియోగము ఉన్నపుడు, అనుమతి అవసరమా అను ప్రశ్న, విచారణ సమయంలో అటువంటి ప్రశ్న పరిశీలించవచ్చును, అని ఈ కోర్టు అభిప్రాయపడినది. వాస్తముగా, ఇటీవలి **వినోద్ కుమార్ గార్గ్ మరియు స్టేట్ (గవర్నమెంట్ ఆఫ్ నేషనల్ కేపిటల్ టెరిటరీ ఆఫ్ ఢిల్లీ)** [19] తీర్పులో, ఏక్టు, సెక్షన్ 17లోబడి, పరిస్థితికి కావల్సిన ర్యాంకు మరియు హోదా గల పోలీసు అధికారి వలన దర్యాప్తు జరుపబడనట్లైతే అటువంటి లోపము అపసవ్యత అవుతుంది, ఏమైనప్పటికి అటువంటి అపసవ్యత ప్రతికూల అభిప్రాయము కల్గించినచో నేరమని చెప్పు నిర్ణయమును బలహీన పర్చబడదు లేక చట్టప్రకారము దోషము కాదో, అని ఈ కోర్టు అభిప్రాయ పడినది. అందుచేత, అనుమతి లేకపోవుట అనుకారణము న్యాయ ప్రక్రియను రద్దు చేయుటకు, ఆధారము కాజాలదని, సరిగానే గుర్తించబడినది.

---

19. క్రిమినల్ అప్పీలు సంఖ్య 1781 / 2009 27 నవంబర్ 2019 నిర్ణయించబడినది.

37. ఏక్ట xvi /2018 ద్వారా ఏక్టులోని సవరించబడిన నిబంధనలు, ఛార్జిషీటు దాఖలు చేయుటకు ముందు అమలులోనికి, వచ్చినవని వాదించుటకు మిస్టర్. గురు కృష్ణకుమార్, తదుపరి మద్రాసు హైకోర్టు ఏక సభ్య ధర్మాసనం, **ఎమ్. సొందరరాజన్ మరియు స్టేట్ త్రూది డెప్యూటీ సూపరిండెంట్ ఆఫ్ పోలీస్, విజిలెన్స్ అండ్ యాంటీ కరప్షన్, రామనాధపురం**[20] తీర్పును సూచించినారు. ఈ వాదనలో మేము ఎటువంటి ప్రతిభ కనుగొనలేదు. పైన పేర్కొన్న తీర్పులో 26వ తేది జూలై 2018 నుండి అమలులోనికి వచ్చిన ఏక్టులోని సవరిచంబడిన నిబంధనలను, ప్రాజ్ఞ ట్రయల్ కోర్టు వర్తింపచేసినది మరియు 13(2)లో,చదువబడిన ఏక్ట, సెక్షన్ 13(1)(డి)కి లోబడిన ఛార్జి నుండి, ఇద్దరు నిందితులను కూడా నిరపరాధులుగా నిర్ధారించినది. సవరించబడిన ఏక్టులోని నిబంధనలు వర్తింప చేస్తూ ఇచ్చిన ఉత్తర్వులు సమర్థనీయము కాదని మరియు, సవరణలు చేపట్టుటకు నేరములు చేయబడనవని గుర్తిస్తూ, వివాదమును, విచారణకు త్రిప్పి వెనుకకు పంపబడినది. ప్రస్తుత కేసులో 2018 సంవత్సరములో సవరించబడిన ఏక్టుకు చాలా ముందుగా అనగా 9వ తేది నవంబరు 2011లో ఎఫ్.ఐ.ఆర్ నమోదు చేయబడినది. తేది. 26, జూలై, 2018 నాడు చేయబడిన సవరణలకు ముందు, శాసనము ఉన్నది కనుక, అందలి నిబంధనలు ప్రకారం, ఎట్టి నేరము చేయుట జరిగినది లేనిది పరిశీలించవలసి ఉండును.

---

20. క్రిమినల్. ఎ. (ఎమ్.డి) నెంబర్.488/ 2018 మరియు క్రిమినల్ ఎమ్.పి. (ఎమ్.డి) నెంబర్. 8712/2018 30 అక్టోబర్ 2018 పరిష్కరించబడినది.

38. పై నిందితుడు – అధికారి లేవనెత్తిన వివాదములు సంబంధించి, హైకోర్టు రికార్డు చేసి వాదనలలో మాకు ఎటువంటి ప్రతిభ కనుపించలేదు. ఏక్టు క్రింది న్యాయ ప్రక్రియకు రద్దు చేయుటను, నిందితుడు –ఆఫీసరు లేవనెత్తిన వాదములు ఆమోదించతగినవి కావు ఆ క్రమంలో, నిందితుడు – ఆఫీసరు దాఖలు చేసిన క్రిమినల్ అప్పీలు సంఖ్య. 1663/ 2019, వ్యతిరేకంగా కొట్టి వేయబడినది, కానీ ప్రభుత్వము దాఖలు చేసిన క్రిమినల్ అప్పీలు సంఖ్య. 1662/ 2019 అనుకూలంగా పరిష్కరింపబడినది.

.....

(ఎల్.నాగేశ్వర రావు) – న్యాయమూర్తి

.....

(హేమంత్ గుప్తా) – న్యాయమూర్తి

న్యూఢిల్లీ,

డిసెంబర్ 06, 2019.

గమనిక : స్థానిక భాషలో అనువదించబడిన తీర్పు అతడు / ఆమె యొక్క స్థానిక భాషలో అర్థం చేసుకోవడానికి మాత్రమే పరిమితము. ఇది ఏ ఇతర ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగించరాదు. అనువదించిన స్థానిక భాష తీర్పు మూలమునకు ఆంగ్లములో గల తీర్పు ప్రామాణికమైనది.